

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

 О.Б. Жильцов
« 04 » _____ 2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія зарубіжної музики
(II семестр)

Напрямок підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»

Інститут мистецтв

2014 – 2015 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково-методичної
та навчальної роботи

О.А. Таранник

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«___» _____ 2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія зарубіжної музики
(II семестр)

Напрямок підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»

Інститут мистецтв

2014 – 2015 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково-методичної
та навчальної роботи

А.О. Таранник

Робоча програма Історія зарубіжної музики (І семестр) для студентів галузі знань 0202 «Мистецтво», напряму підготовки 6.020204 “Музичне мистецтво”. – 37 с.

Розробник: Вишинський Віталій Володимирович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Протокол від “____” вересня 2014 року № ____

Завідувач кафедри теорії та
методики музичного мистецтва _____ О.М. Олексюк
(підпис)

© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

Зміст

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
III. ПРОГРАМА.....	9
IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ МУЗИКИ»	17
V. ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	18
VI. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА.....	20
VII. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДЗ.....	24
IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	25
X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ.....	26
XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	26

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В системі спеціальної музично-педагогічної освіти історії музики, зокрема історії зарубіжної музики, належить особливе місце. Це навчальна дисципліна, яка повною мірою здатна формувати естетичні смаки та погляди майбутніх професіоналів. Історія музики подає надзвичайно широкий огляд розвитку світової культури. Музика як вид мистецтва виконує роль своєрідного стрижня, з'єднуючи різні, часом зовсім самотійні явища. Музика здатна заглянути і в минуле, і в майбутнє, вона дійсно пронизує усе наше життя. Їй під силу навіть найглибші й найскладніші філософські погляди, загальнолюдські проблеми і теми. Відомою аксіомою є взаємодія музики з іншими видами мистецтва.

Метою курсу історії зарубіжної музики є формування у майбутніх фахівців прогресивного світогляду, художньої культури, виховання естетичного смаку на основі вивчення художніх напрямків, різноманітних творчих стилів композиторів багатьох національних шкіл.

Завдання курсу:

- розширювати знання студентів про життєвий та творчий шлях зарубіжних композиторів, напрямки і стилі музичної культури в різні історичні періоди розвитку суспільства;
- навчити студентів виявляти зв'язок музики з іншими видами мистецтва, літературою, суспільно – історичними подіями, національними традиціями, побутом народу;
- сформувати вміння самотійного оцінювання спеціальної музичної літератури;
- у процесі розкриття характерних рис музичної творчості формувати у студентів навички культури мови, вміння слухати і аналізувати музику, сприймати як окремі її елементи, так і художній твір в цілому;
- виробити творчі професійні навички, такі як складання питань з окремої теми, лекцій бесід для учнів школи, виконання окремих творів або їх фрагментів;
- виховання інтересу до світової музичної літератури та прагнення глибше її пізнати.

В ході вивчення курсу з історії зарубіжної музики студенти повинні **знати**:

- періодизацію історії музичного мистецтва, етапи його розвитку;
- соціально-історичний та культурний контекст музичного явища, яке вивчається;
- головні музичні стилі як окремих епох, так й творчих індивідуальностей;
- життєвий та творчий шлях знакових композиторів, їхні твори, та те місце яке вони займають в історії музичного мистецтва.

Студенти повинен **вміти**:

- характеризувати головні тенденції розвитку музичного мистецтва у соціально-історичному та культурному контекстах;

- розкрити зміст змін, які відбувалися з музичним мистецтвом на різних етапах його розвитку;
- слухати музику, образно висловлюватись щодо характеру, ідейного значення музичних творів, їх цінності;
- робити аналіз засобів музичної виразності, визначати стиль та жанр творів, їх художню цінність;
- розрізняти на слух музичних стилів різних епох й індивідуальні композиторські стилі;

У процесі вивчення курсу студент формує такі освітні і професійні **компетенції**:

- здатність до набуття знань у галузі історії музичного мистецтва та вміння мобільно їх застосовувати в контексті різних видів практичної музичної діяльності;
- здатність до проведення художньо-естетичних паралелей між стильовими напрямками музики та інших видів мистецтв;
- спроможність естетичного оцінювання і впровадження кращих зразків зарубіжного музичного мистецтва у художньо-педагогічну діяльність;
- здатність до самостійної виконавської і словесної інтерпретації музичних образів;
- здатність до інтегрування знань та умінь, отриманих на заняттях з інших курсів теоретичного циклу: елементарної теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм, спеціального інструменту тощо.

Навчальна дисципліна «Історія зарубіжної музики» охоплює вивчення творчості видатних зарубіжних композиторів від старовини до сучасності в хронологічному порядку, що виховує у студентів історичний підхід до явищ світової культури і розвиває у них логічне, асоціативне мислення.

В цілому послідовність тем у програмі передбачає проведення порівняння художніх явищ, які розглядаються на суміжних заняттях, із з'ясуванням їх спільних та відмінних рис.

Порядок вивчення тем та музичних творів у курсі «Історії зарубіжної музики» передбачає варіантність втілення програми. В залежності від рівня підготовленості студентів, можливостей викладача у виборі музичних ілюстрацій, наявності підручників та посібників здійснюється вибір творів для вивчення.

У всіх варіантах кількість тем є обов'язковою, а кількість вивченого матеріалу може зменшуватися або збільшуватися в залежності від залучення додаткових творів.

У програмі зазначається загальна кількість годин на ту або іншу тему, розподіл на лекційні та практичні заняття, а також години для самостійної роботи студентів.

На лабораторних заняттях рекомендовані такі форми роботи: слухання музики з подальшим аналізом твору або окремих засобів виразності; складання анотації до певного музичного прикладу; складання питань з теми для

формування навичок проведення бесіди у дитячій аудиторії; відшукування паралелей у живопису, літературі, поезії тощо; виконання окремих творів або їх фрагментів самими студентами (наприклад, нескладних романсів, фортепіанних мініатюр або полегшених перекладів симфонічних творів); самостійне опрацювання студентами нескладних тем (або окремих розділів); засвоєння музичної термінології (оформлення словника музичних термінів, і не тільки їх коротке тлумачення, а й більш розгорнуте пояснення).

В процесі вивчення предмету велика увага приділяється контролю знань. **Контроль** передбачає як перевірку знання теоретичного матеріалу, так і засвоєння музичних творів. Традиційними формами контролю залишаються музична вікторина, семінари, музичне тестування, теоретичне опитування (як усно, так і письмово), аналіз твору за інструментом, а також виконання на фортепіано (голосом) окремих музичних тем.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: процес навчання та виховання студентів вищого навчального закладу в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні, формування особистості фахівця вищої кваліфікації.

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS 2 семестр — 2 кред. Змістові модулі: 2 Загальний обсяг дисципліни (години) на 2 семестр: 72 години Тижневих годин: 2 семестр — 2 год.	Шифр та назва галузі знань 0202 «Мистецтво» Шифр та назва напрямку 6.020204 «Музичне мистецтво» Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»	Нормативна Рік підготовки: 1 Семестр: 2 Ауд.: 32 год. Лекції: 22 години, Лабораторних занять 6 години, Індивідуальні заняття: 4 години Самостійна робота: 36 годин Модульний контроль: 4 години

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п		Види занять і розподіл годи					
		Всього	Лекцій	Лабораторних	Індивідуальна р	Самостійна р.	МКР
Змістовий модуль I. Зарубіжна музична культура кінця XVIII ст., першої половини XIX ст.							
1.1	Сонатно-симфонічні форми у творчості композиторів віденської класичної школи	6	2			2	2
1.2	Оперні реформи К. В. Глюка та В. А. Моцарта	8	2	2		4	
1.3	Симфонічна творчість Л. ван Бетховена	10	2	2	2	4	
1.4	Музично-історичні процеси в контексті епохи	6	2			4	
1.5	Розвиток національних європейських композиторських шкіл XIX ст. Австро-німецька композиторська школа	6	2			4	
	Разом	36	10	4	2	18	2
Змістовний модуль II. Романтизм в музиці XIX ст.							
2.1	Нові національні композиторські школи. Ф. Шопен — засновник польської музичної класики	10	2	2		4	2
2.2	Французька композиторська школа. Г Берліоз	6	2			4	
2.3	Ф. Ліст — класик угорської музики	4	2			2	
2.4	Музична поетика Роберта Шумана	8	2		2	4	
2.5	Творчість Й. Брамса	8	4			4	
	Разом	36	12	2	2	18	2
	Всього разом	72	22	6	4	36	4

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВЕНИЙ МОДУЛЬ I. Зарубіжна музична культура кінця XVIII ст., першої половини XIX ст.

Тема 1. 1. Сонатно-симфонічні форми у творчості композиторів віденської класичної школи.

Й. Гайдн та В. -А. Моцарт — творці класичної симфонії, сонати, камерного ансамблю.

Еволюція симфонічної творчості Й. Гайдна — від наближених до камерного ансамблю і танцювальної сюїти ранніх симфоній до монументальних циклічних композицій в кращих творах композитора — «Прощальна», «Лондонська» симфонії.

Інструментальна творчість В. -А. Моцарта — вершина європейської інструментальної музики кінця XVIII ст. Синтез кращих здобутків різних національних композиторських шкіл у творчості В. -А. Моцарта. Індивідуалізація сонатно-симфонічного циклу — драматизація образів, поглиблення контрастних зіставлень, вплив оперної мелодики на симфонічний тематизм, розширення експозиційних розділів, широке використання поліфонічних засобів розвитку та ін. Три останні симфонії (мі-бемоль мажор, соль мінор, до мажор) — вершини творчості В. -А. Моцарта. Камерно-інструментальна музика В. -А. Моцарта. Творчість Л. -В. Бетховена як новий етап віденського симфонізму. Пріоритетність жанрів симфонії, сонати, камерно-інструментального ансамблю у творчому доробку композитора. Дві лінії бетховенського симфонізму — героїко-драматична та лірико-жанрова. Діалектика музичної драматургії симфоній m 3, 5, 9. Фортепіанні сонати та струнні квартети Бетховена.

Література основна: 4, 8, 10, 11

Література додаткова: 2, 56

Тема 1. 2. Оперні реформи К. -В. Глюка та В. -А. Моцарта

Оперна реформа К. -В. Глюка — реформа опери-серія: підпорядкування всіх компонентів оперної вистави меті правдивого розкриття змісту твору (відмова від дивертисментної ролі хору та балету, надання їм значення характеристик учасників дії, створення мелодизованного речитативу, посилення ролі оркестру, трактування увертюри як попереднього огляду змісту вистави). Реформаторські опери К. -В. Глюка «Орфей», «Альцеста», «Іфігенія в Авліді», «Іфігенія в Тавриді».

Оперна реформа В. -А. Моцарта. Розширення жанрових меж німецького зінгшпилю в операх «Викрадення із Сералю», «Чарівна флейта», італійських опери-буффа в операх «Бастієн та Бастієна», «Весілля Фігаро» та опери-серія в творі «Милосердя Тита» через синтез особливостей різних жанрових типів опери, позбавлення від усталених стереотипів. Подолання класистського розмежування трагедії та комедії в опері «Дон Жуан». Індивідуалізація оперних характерів, привнесення принципів симфонізму в оперну драматургію — створення розгорнутих ансамблевих сцен із наскрізним розвитком, застосування сонатної форми в структурі арій тощо.

Опери В. -А. Моцарта — найвище досягнення оперної драматургії XVIII ст.

Література основна: 4, 8, 10, 11

Література додаткова: 14, 15, 56, 70, 87

Тема 1. 3. Творчість Л. ван Бетховена

Життя та творчий шлях композитора. Симфонічна творчість, симфонічний метод, драматургічні колізії симфонічних творів Бетховена. Принцип монотематизму. Симфонії №№ 3, 5, 9, симфонічна увертюра «Егмонт».

Фортепіанна творчість Бетховена, метод симфонічного розвитку в фортепіанній музиці. Сонати №№ 8, 14, 21, 32.

Вплив Л. ван Бетховена на подальший розвиток європейської музики, новітні тенденції в творчості композитора, поліфонізація мислення в останніх творах (квартети). Оперна творчість — «Фіделіо».

Література основна: 4, 8, 10, 11

Література додаткова: 14, 15, 56, 70, 87

Тема 1. 4. Музично-історичні процеси в контексті епохи

XIX ст. як один з найяскравіших періодів в історії світової музичної культури. Розширення географічних кордонів професійної творчості — формування нових національних композиторських шкіл.

Нові художні напрями епохи — романтизм та реалізм. Провідні ознаки романтизму та реалізму в мистецтві, їх вияв у музиці.

Нові теми та образи музичного мистецтва XIX ст.: особливий інтерес до сфери емоційно-психологічного життя особистості (відкрита емоційність у романтиків, глибокий психологічний аналіз у поєднанні з соціально-критичною тематикою у реалістів), автобіографічні мотиви; історична тема (історія як барвистий фон, джерело екзотичних небуденних сюжетів у романтиків, у

реалістів — художнє дослідження історичних закономірностей розвитку суспільства, відтворення з максимальною вірогідністю історично-неповторних ознак епохи). Активне збирання та вивчення фольклору в різних країнах. Народно-національна музично-поетична творчість як джерело тем, образів, сюжетів, інтонаційна основа творів професіональної музики. Фантастичні образи у творчості композиторів різних національних шкіл, інтерес до відображення картин природи. Нове в галузі музичних форм та засобів музичної виразності — розквіт жанрів вокальної та інструментальної мініатюри, програмної музики як узагальнюючого, так і сюжетного типу.

Виникнення жанрів програмної симфонії (Г. Берліоз), програмної симфонічної поеми (Ф. Ліст). Принципи монотематизму, тематичного об'єднання сонатно-симфонічного циклу, лейтмотивного розвитку. Розростання сфери звукозображального розвитку. Розростання звукозображальності в музиці через відкриття здатності інструментальних та вокальних тембрів імітувати різноманітні звучання навколишнього світу. Тембр як засіб характеристики. Проблема взаємодії мовної та музичної інтонацій як одна із галузей зацікавленості композиторів різних країн, її реалізація в камерно-вокальній, оперній музиці. Нове в галузі гармонічної мови, ладотональної сфери тощо.

Література основна: 4, 10, 11

Література додаткова: 66, 82

Тема 1. 5. Розвиток національних композиторських шкіл у XIX ст.

Австро-німецька композиторська школа.

Ф. Шуберт — яскравий представник раннього романтизму.

Огляд творчих здобутків композиторів першої половини XIX ст. Австро-німецькі композитори Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Мендельсон, К. -М. Вебер як перше покоління композиторів-романтиків. Відтворення засадничих принципів романтизму у вокальних циклах Ф. Шуберта «Зимовий шлях», «Прекрасна мирошниця», «Незакінчена» симфонія у програмних циклах для фортепіано Р. Шумана, Ф. Мендельсона. Виникнення німецької романтичної опери. Жанрово-побутові та фантастичні образи в опері К. -М. Вебера «Чарівний стрілець».

Література основна: 4, 10, 11

Література додаткова: 3, 6, 10, 16, 33, 46, 51, 66

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1

Дати відповідь на питання

1. Вплив естетики класицизму на оперну творчість К. -В. Глюка.
2. Опера В. -А. Моцарта «Дон Жуан» — трагікомедія.
3. Назвати відомі опери К. -В. Глюка.
4. Історичне значення оперної реформи К. -В. Глюка.
5. Принципи оперної реформи в «Орфеї» та «Альцесті».
6. Обробки народних танців у творчості західноєвропейських композиторів ХІХ ст.
7. Пояснити значення поняття «звукотобразність в музиці» та навести приклади цього явища в музичній літературі ХІХ ст.
8. Фортепіанна музика Ф. Мендельсона.
9. Назвати видатних австро-німецьких композиторів ХІХ ст.
10. Типові ознаки романтизму в творчості Ф. Шуберта.
11. Вокальна музика — провідний жанр мистецької спадщини Ф. Шуберта.
12. Жанр сонати у творчості Ф. Шопена.
13. Творча діяльність Ф. Шопена в історичному контексті епохи.
14. Стильові ознаки творчості Ф. Шопена.

ПЛАНІ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторне заняття № 1 (2 год).

Тема 2.2 Оперні реформи К. Ф. Глюка та В. А. Моцарта.

1. Завершення формування номерної структури опери.
2. Приоритет слова чи музики у опері ХVІІІ ст.
3. Роль хору, балету та оркестру.
4. Нове трактування ролі увертюри до опери.
5. Жанрова відозміна опер у творчості В. Моцарта: синтез комедії та драми.
6. Індивідуалізація оперних характерів, їх розвиток протягом дії.
7. Симфонізація опери: створення наскрізних сцен, використання сонатної форми у аріях.

Лабораторне заняття № 2 (2 год.).

Тема 2.3 Симфонічна творчість Л. ван Бетховена.

1. Завершення становлення жанру симфонії у творчості Л. ван Бетховена.
2. Порушення жанрового інваріанту у Шостій та Дев'ятій симфоніях.
3. Формування героїчного типу симфонізму: Героїчна симфонія.

4. Принцип симфонізму: П'ята симфонія.
5. Значення творчості Бетховена для наступних композиторів-симфоністів.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. Романтизм в музиці XIX ст.

Тема 2.1. Нові національні європейські композиторські школи.

Ф. Шопен — засновник польської музичної класики

Зв'язок Ф. Шопена з польською культурою. Фортепіанна музика — основа композиторської та виконавської діяльності митця. Переважаючі героїко-драматичні та ліричні романтичні концепції у творах Ф. Шопена. Творче переосмислення, героїзація та опоетизування танцювальних жанрів полонезу, мазурки, польки, вальсу. Ф. Шопен як засновник жанру фортепіанної балади. Оновлення жанрів прелюдії та етюд. Трагування прелюдії як самостійної п'єси, наповнення високохудожнім змістом навчально-віртуозної п'єси — етюд. Новації Ф. Шопена в галузі гармонічної мови, музичної форми.

Література основна: 11, 13

Тема 2. 2. Французька композиторська школа. Г Берліоз

Характеристика творчого доробку композиторів першої половини XIX ст.

Г. Берліоз (1803-1869) як автор нового типу програмної симфонії. Гектор Берліоз — визначний представник французького романтизму у першій половині XIX ст., засновник програмного симфонізму у Франції.

Діяльність Г. Берліоза як композитора, критика і диригента. Громадська діяльність. Участь у революції 1830р.

Тематика творчості Г. Берліоза, її зв'язок з драматургією В. Шекспіра, поезією Й. В. Гете та Д. Байрона. Особливе значення теми «загублених ілюзій».

Програмні симфонічні твори, принципи програмності, особливості композиції, система лейтмотивів, оригінальність засобів музичної виразності. Досягнення Г. Берліоза в галузі інструментовки. Втілення в симфонічній музиці прийомів вокально-інструментальних жанрів: опери та ораторії.

«Фантастична симфонія», її задум, історія створення, композиція, характеристика головних тем-образів, особливості розкриття авторської програми засобами музичної драматургії.

Література основна: 1, 2, 11, 12

Література додаткова: 12

Тема 2. 3. Ф. Ліст — класик угорської музики

Ференц Ліст (1811-1886) — видатний угорський композитор і піаніст. Життя та творчість Ф. Ліста, дитячі роки в Угорщині, навчання у Відні, мандрівки по Швейцарії, Італії, Франції, гастролі в Росію та Україну. Веймарський період творчості.

Зв'язок Ф. Ліста як композитора і піаніста з французькою, німецькою культурою, культурою інших європейських країн. Ідеї, теми, образи, жанровий склад творчої спадщини Ф. Ліста. Новатор, автор нового жанру — програмної симфонічної поеми. Програмність як засіб оновлення музики через зв'язок із поезією — головний творчий принцип митця.

Фортепіанна творчість. Використання різних видів фортепіанної техніки для відображення картин народного музикування, відтворення образів природи, створення літературних портретів.

Угорські рапсодії. Використання в них народних наспівів, особливих ритмів і мелодичних зворотів в стилі «вербункош».

Структурні принципи форми рапсодій. Рапсодія №2. Основні розділи, теми, технічні прийоми, засоби виразності, образний стрій музики.

«Роки мандрівок». Відтворення образів історичних героїв, картин природи (перший зошит), втілення авторських вражень від шедеврів італійського мистецтва (другий зошит). «Каплиця Вільгельма Теля», «Гроза», три «Сонети Петрарки», «Венеція і Неаполь», Соната-фантазія «Після читання Данте».

Симфонічна творчість. Створення одночастинної симфонічної поеми. Поєднання композиції сонатної форми з будовою чотири частинного сонатно-симфонічного циклу. Утвердження типу літературної програмності у симфонічній музиці Ф. Ліста («Прелюди», «Тассо», «Мазепа» та ін.).

Новації Ф. Ліста в галузі музичної драматургії (монотематизм), гармонії (альтеровані гармонії, енгармонійні заміни), піанізму (романтична піднесеність, віртуозність гри) тощо.

Література основна: 1, 2, 11, 12

Література додаткова: 12

Тема 2. 4. Музична поетика Роберта Шумана

Сутність шуманівського стилю міститься у його фортепіанній музиці. Для Р. Шумана важливим є питання зв'язку музики і літератури. Так, його цикли виникали від дії літератури, але у нього немає ілюстративної програмності як у Берліоза, тому що Шуман прагне не сковувати фантазію слухача. Назви своїм

творам давав після її написання; вони повинні були ввести слухача у коло образів твору і запобігти його нерозумінню.

Шуман не драматург, як Бетховен, не поет-мініатюрист, як Мендельсон, а новеліст. Низка маленьких п'єсок-сцен в його циклах, як елементи новели.

Принцип циклізації мініатюр — ключовий для Шумана у створенні великої форми. Від попередників відрізняється представленням крайніх станів, без переходу: різкий контраст зрушення, протиставлення. Навіть у рамках однієї п'єси. У формоутворенні циклів працюють два принципи: монотематизм і варіаційність. Сюїтна побудова п'єс у Шумана змінюється принципом наскрізного розвитку.

Література основна: 1, 2, 11, 12

Література додаткова: 68

Тема 2. 5. Творчість Й. Брамса

Йоганес Брамс (1833-1897) — один з найвидатніших музикантів Німеччини, продовжувач традицій класичного симфонізму.

Коротка характеристика життєвого та творчого шляху. Визнання його діяльності Лістом та Шуманом. Переїзд у 1862 р. до Відня, де він здобув славу диригента і композитора.

Брамс — послідовник змістовного, непрограмного трактування музичної композиції. Синтез класичних і романтичних тенденцій у творчості Брамса.

IV симфонія мі мінор — одна з вершин світового симфонізму. Пісенні риси головних тем у I частині циклу як зв'язок з Шубертівськими традиціями. Використання жанру і форми пассакалії у фіналі симфонії.

Додатковий матеріал: «Угорські танці» №№1, 6

Література основна: 1, 2, 11, 12

Література додаткова: 12

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА 2

1. Дати відповіді на запитання
2. Романтичний піанізм Шопена
3. Польські національні витоки в музиці Шопена
4. Романтична симфонія: програмний симфонізм
5. Структура Фантастичної симфонії Берліоза
6. Ліст як засновник угорської музики, програмність в музиці Ліста
7. Пізній романтизм в творчості Брамса

ПЛАНИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторне заняття № 1 (2 год.)

Тема 3.1. Нові національні європейські композиторські школи.

Ф. Шопен — засновник польської музичної класики

1. Піаністична діяльність Ф. Шопена.
2. Педагогічна діяльність Ф. Шопена.
3. Жанри творчості Ф. Шопена.
4. Трагування Ф. Шопеном фортепіано.
5. Цикл прелюдій для фортепіано, цикл етюдів для фортепіано.
6. Жанр балади в творчості Ф. Шопена.

V. ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Зміст завдань	Кіл. годин	Академіч ний контроль	Бали	Літерагу ра
Змістовий модуль I Зарубіжна музична культура кінця XVIII ст., першої половини XIX ст.						
1.1	Сонатно-симфонічні форми у творчості композиторів віденської класичної школи	1. Хто є представником віденської класичної школи? 2. Який жанровий склад інструментальної музики Й. Гайдна? 3. Який жанровий склад інструментальної творчості В. - А. Моцарта? 4. Які жанри інструментальної музики охоплює творчість Л. -В. Бетховена? 5. Які особливості сонатно-симфонічного циклу як різновиду циклічної форми? 6. Які основні етапи становлення сонатно-симфонічного циклу у творчості віденських класиків? 7. Підготувати усне повідомлення на тему: «Лондонські симфонії» Й. Гайдна».	2	Опитування	5	Див. літературу до теми
1.2	Оперні реформи К. В. Глюка та В. А. Моцарта	1. Яка оперна спадщина К. -В. Глюка? 2. Які основні позиції оперної реформи К. -В. Глюка? 3. Який внесок В. -А. Моцарта у розвиток оперного жанру? 4. Які відомі опери В. -А. Моцарта? 5. Які основні позиції оперної реформи В. -А. Моцарта? 6. Підготувати усне повідомлення на тему: «Вплив естетики класицизму на оперну творчість К. -В. Глюка». 7. Підготувати відповідь на таке питання: «Опера В. -А. Моцарта «Дон Жуан» – трагікомедія». 8. Прослухати запис опери К. -В. Глюка «Орфей та Еврідіка». Скласти анотацію до твору. 9. Назвати відомі опери К. -В. Глюка.	4	Опитування	5	Див. літературу до теми
1.3.	Симфонічна творчість Л. ван Бетховена	1. Законспектувати біографію Л. ван Бетховена 2. Прослухати сонати №№ 8, 14, 21, 23, 32 3. Прослухати симфонії №№ 3, 5, 9 4. Прослухати увертюру «Егмонт»	4	Опитування	5	Див. літературу до теми
1.4.	Музично-історичні процеси в контексті епохи	1. Які нові художні напрями розвивалися в XIX ст.? 2. Які приклади «пейзажної музики» у творчості композиторів XIX ст.? 3. Хто з композиторів XIX ст. втілював у музиці фантастичні образи? 4. Що означає поняття «монотематизм»?	4	Опитування	5	Див. літературу до теми

1.5	Розвиток національних європейських композиторських шкіл XIX ст. Австро-німецька композиторська школа	1. Хто є автором опери «Чарівний стрілець»? 2. Чому симфонія Ф. Шуберта називається «Незакінченою»? 3. До якого типу програмної музики належать «Італійська» та «Шотландська» симфонії Ф. Мендельсона? 4. Який жанр твору Р. Шумана «Карнавал»? 5. Фрагментом якого твору є «Весільний марш» Ф. Мендельсона?	4	Опитування	5	Див. літературу до теми
Змістовний модуль II. Романтизм в музиці XIX ст.						
2.1	Нові національні композиторські школи. Ф. Шопен — засновник польської музичної класики	1. Яка історична роль Ф. Шопена в розвитку музичної культури? 2. Яка творча спадщина Ф. Шопена? 3. Які танцювально-побутові жанри перевтілено у фортепіанній музиці Ф. Шопена? 4. Розвиток якого нового жанру фортепіанної музики започаткував Ф. Шопен? 5. В чому суть оновлення жанрів етюда та прелюдії у творчості Ф. Шопена? 6. Скласти хронологічну таблицю життєвого і творчого шляху Ф. Шопена. 7. Прослухати цикл прелюдій Ф. Шопена. Скласти анотації прелюдій № 4, № 7, № 20.	4	Опитування	5	Див. літературу до теми
2.2.	Французька композиторська школа. Г. Берліоз	1. Прослухати фрагменти «Фантастичної симфонії». Скласти анотацію до твору. 2. Підготувати повідомлення на тему: «Творчість Г. Берліоза у галузі симфонічної музики та опери». 3. Охарактеризувати діяльність Г. Берліоза як композитора, критика і диригента. 4. Опрацювати теоретичний матеріал з теми, вивчити музичні теми з «Фантастичної симфонії».	4	Опитування	5	Див. літературу до теми
2.3	Ф. Ліст — класик угорської музики	1. Яка роль Ф. Ліста в історії музичної культури? 2. Які видатні симфонічні твори Ф. Ліста? 3. Розвиток якого різновиду симфонічної музики започаткував Ф. Ліст? 4. Який тип програмності в інструментальних творах Ф. Ліста? 5. Які особливості угорської танцювальної музики покладено в основу творів «Угорські танці», «Угорські історичні картини», «Угорщина» Ф. Ліста?	2	Опитування	5	Див. літературу до теми

		6. Прослухати запис симфонічної поеми Ф. Ліста «Прелюди». Скласти анотацію до твору. 7. Прослухати фортепіанні твори Ф. Ліста: Угорські рапсодії, «Роки мандрівок», етюд та ноктюрни. Скласти анотацію до творів.				
2.4	Музична поетика Роберта Шумана.	1. Якою діяльністю займався Роберт Шуман окрім музичної? 2. Які романтичні тенденції у творчості Р. Шумана? 3. Яке новаторство Р. Вагнера в галузі фортепіанної музики? 4. Яке у Р. Шумана ставлення до програмності ? 1. Скласти хронологічну таблицю життєвого і творчого шляху Р. Шумана. 2. Прослухати цикл «Карнавал». 3. Опрацювати тему «Вокальна творчість Роберта Шумана». 4. Підготувати презентації до теми «Вокальна творчість Роберта Шумана».	4	Опитування	5	Див. літературу до теми
2.5.	Творчість Й. Брамса	1. «Угорські танці» Й. Брамса. Проаналізувати твір. 2. Підготувати відповідь на таке питання: «Вокально-симфонічні твори Й. Брамса». 3. Прослухати запис «Угорських танців» № 1, № 2, № 5, № 6 Й. Брамса. Скласти анотації до творів. 4. Опрацювати літературу з теми. 5. Прослухати та проаналізувати кілька музичних творів Й. Брамса.	4	Опитування	5	Див. літературу до теми
Разом годин: 36			Разом 50 балів			

VI. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності, результати якої використовуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Історія зарубіжної музики» — це вид науково-дослідної роботи, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної

програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- конспект із теми (модуля) за заданим планом
- історико-біографічні дані;
- повідомлення з теми, рекомендованої викладачем ;
- науково-історичне дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу).

Орієнтовна структура ІНДЗ — науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано у табл.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Складання плану реферату	5 балів
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	3 бали
Разом		30 балів

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	20-30	Відмінно
Достатній	10-19	Добре
Середній	5-9	Задовільно
Низький	0-8	Незадовільно

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення із дисципліни «Історія зарубіжної музики» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (чотирибальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів за одиницю	Одиниць	Всього
1.	Відвідування лекційних занять	1	11	11
2.	Робота на лабораторних заняттях	11	3	33
3.	Модульна контрольна робота	25	2	50
4.	Самостійна робота	5	10	50
5.	Індивідуальна науково-дослідницька робота	30	1	30
Всього без підсумкового контролю		174		
Підсумковий рейтинговий бал		100		

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються такі методи:

- 1 **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, співбесіда, іспит.
- 2 **Методи письмового контролю:** модульне письмове опитування; повідомлення, доповідь, реферат.

3 Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max — 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 — 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 — 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 — 68	«достатньо»	E
69 — 74	«задовільно»	D
75 — 81	«добре»	C
82 — 89	«дуже добре»	B
90 — 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Розподіл балів, що присвоюються бакалаврам

МОДУЛІ 1, 2										Модульні контрольні роботи ЗМ 1, ЗМ 2	Індивідуальне науково-дослідне завдання
Змістовий модуль 1 (відвідування лекцій , робота на лабораторних заняттях, самостійна робота)					Змістовий модуль 2 (відвідування лекцій , робота на лабораторних заняттях, самостійна робота)						
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10		
6	17	17	6	6	17	6	6	6	7	50	30

Разом: 100 балів з урахуванням коефіцієнта

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- 1 своєчасність виконання навчальних завдань;

- 2 повний обсяг їх виконання;
- 3 якість виконання навчальних завдань;
- 4 самостійність виконання;
- 5 творчий підхід у виконанні завдань;
- 6 ініціативність у навчальній діяльності.
- 7

VII. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДЗ

1. Жанрові типи опери у XVIII ст.
2. Сильові ознаки творчості Ф. Шопена.
3. Вокальна музика — провідний жанр мистецької спадщини Ф. Шуберта.
4. Видатних австро-німецьких композиторів XIX ст.
5. Фортепіанна музика Ф. Мендельсона.
6. Історичне значення оперної реформи К. -В. Глюка.
7. Видатні представники французької композиторської школи XIX ст. та їх творчий доробок
8. «Фантастична симфонія» Б. Берліоза — маніфест романтизму в музиці.
9. Оперна творчість Ж. Бізе
10. Видатні австро-німецькі композитори XIX ст.
11. Є. Гріг — класик норвезької музики
12. Б. Сметана — засновник чеської композиторської школи.
13. Симфонічна музика А. Дворжака
14. Ф. Ліст — класик угорської музики.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із

	допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентіві, відповідь якого під час відтворення основного програмного матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентіві, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на семінарських, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, які виконуються за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. представлено розподіл балів, що присвоюються упродовж вивчення дисципліни «Історія зарубіжної музики».

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- 1 своєчасність виконання навчальних завдань;
- 2 повний обсяг їх виконання;
- 3 якість виконання навчальних завдань;
- 4 самостійність виконання;
- 5 творчий підхід у виконанні завдань;
- 6 ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

0 *Словесні*: лекція, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

1 *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2. За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних

проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1. Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Опорні конспекти лекцій; навчальні посібники; робоча навчальна програма; збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів; засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю); завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Історія зарубіжної музики».

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. История зарубежной музыки. — Вып. 5 / Под общ. ред. И. Нестьева. — М., 1998.
2. История русской музыки / Общ. ред. О. Левашовой, И. Кандинского. — М., 1987.
3. Кандинский И. История русской музыки. — Кн. 2. — М., 1982.
4. Конен В. История зарубежной музыки. — Вып. 3. — М., 1989.
5. Левашова О. и др. История русской музыки. — Ч. 1. — Кн. 1. — М., 1981.
6. Левик Б. История зарубежной музыки. — Вып. II. — М., 1981.
7. Ливанова Т. История западноевропейской музыки. — Т. 1. — М., 1983.
8. Ливанова Т. История западноевропейской музыки. — Т. 2. — М., 1982.
9. Музыкальная литература зарубежных стран. — Вып. 1 / Сост. В. С. Галацкая. — М., 1985.
10. Музыкальная литература зарубежных стран. — Вып. 2 / Сост. Б. В. Левик. — М., 1980.
11. Музыкальная литература зарубежных стран. — Вып. 3 / Сост. В. С. Галацкая. — М., 1989.
12. Музыкальная литература зарубежных стран. — Вып. 4 / Сост. Б. В. Левик. — М., 1987.
13. Музыкальная литература зарубежных стран. — Вып. 5 / Общ. ред. Б. В.

- Левика. — М., 1984.
14. Музыкальная литература зарубежных стран. — Вып. 6 / Сост. И. Гивенталь, Л. Щукина,
 15. Розанова Ю. История русской музыки. — М., 1981. — Т. 2.
 16. Розеншильд К. История зарубежной музыки. — Вып. 1. — М., 1973.
 17. Русская музыкальная литература. — Вып. 4. — Л., 1976.

Додаткова

1. Алексеева Л., Григорьев В. Зарубежная музыка XX века. — М., 1986.
2. Альшванг В. Бетховен. — М., 1987.
3. Амброс А. В. Роберт Шуман. Жизнь и творчество. — М., 1988.
4. Арановский М. Мелодика С. Прокофьева. — М., 1969.
5. Бах и современность: Сб. статей. — К., 1985.
6. Белза И. История польской музыкальной культуры. — М., 1972. — Т. 3.
7. Бенестид Ф., Шельдеруп-Эббэ. Эдвард Григ. Человек и художник. — М., 1986.
8. Борисов Л. О Гершвине // МЖ. — 1990. — № 18. — С. 32.
9. Бронфин Ю. Джоаккино Россини. — Л., 1986.
10. Брошкевич Е. Образ любви. Повесть о жизни Ф. Шопена. — М., 1989.
11. Брянцева В. С. В. Рахманинов. — М., 1976.
12. Будяковский А. Пианистическая деятельность Листа. — Л., 1986.
13. Варунц В. Музыкальный неоклассицизм. — М., 1988.
14. Вейс В. Возвышенное и земное. — М., 1990.
15. Вейс В. Моцарт. — М., 1994.
16. Венок Шопену: Сб. статей. — М., 1989.
17. Верфель Ф. Верди. Роман оперы. — М., 1991.
18. Вершинина И. Ранние балеты Стравинского. — М., 1967.
19. Вульфius П. Классические и романтические тенденции в творчестве Шуберта. — М., 1974.
20. Галь Г. Брамс. Вагнер. Верди. Три мастера-три мира. — М., 1986.
21. Гнатів Т. Музична культура Франції рубежу XIX-XXст. — К., 1993.
22. Гордеева Е. Композиторы «Могучей кучки». — М., 1986.
23. Григорьев В. Ю. Никколо Паганини. Жизнь и творчество. — М., 1988.
24. Гриндэ Н. История норвежской музыки. — Л., 1982.
25. Гулинская З. К. Дворжак // Творческие портреты композиторов. — М., 1990.
26. Данилевич Л. Шостакович. Жизнь и творчество. — М., 1968.
27. Друскин М. Игорь Стравинский. — М., 1979.

28. Друскин М. История зарубежной музыки. — Вып. 4. — М., 1989.
29. Энтелис Л. Силуэты композиторов XX в. — Л., 1971. — Ч. 1.
30. Еременко К. Музыка от ледникового периода до века электроники. — Кн. 1. — М., 1991.
31. И. Ф. Стравинский / Общ. ред. Б. Ярустовского. — М., 1973.
32. Келдыш Ю. Рахманинов и его время. — М., 1973.
33. Коврига Г. Сквозная форма в песнях Шуберта // Вопросы музыкальной формы. — Вып. 2. — М., 1979.
34. Когоутек Е. Техника композиции в музыке XX века. — М., 1976.
35. Кокорева Л. Музыкальная культура Польши XX века. К. Шиманавский. В. Лютославский. К. Пендерецкий. — М., 1997.
36. Комарницкая О. Драма, эпос, сказка, лирика в русской классической опере XIX века // Русская опера XIXст. — М., 1991.
37. Конен В. Значение внеевропейских культур для музыки XX века // В. Конен. Этюды о зарубежной музыке. — М., 1975.
38. Конен В. Предпосылки композиторского творчества XX века. — М., 1981.
39. Конен В. Пути американской музыки. — М., 1971.
40. Конен В. Рождение джаза. — М., 1990.
41. Коннов В. Нидерландские композиторы XV-XVI веков. — Л., 1984.
42. Крунтяева Т. С. Берджих Сметана. 1824-1884: Краткий очерк жизни и творчества. — Л., 1988.
43. Кудинова Т. От водевиля до мюзикла. — М., 1982.
44. Куницкая Р. Французские композиторы XX века. — М., 1990.
45. Левашова О. Эдвард Григ. — М., 1982.
46. Левик Б. Франц Шуберт. — М., 1962.
47. Леонтьева О. Карл Орф. — М., 1984.
48. Лобанов А. Тенденции австрогерманской культуры рубежа XIX-XXст. и становление музыкального театра экспрессионизма // Из истории национальных оперных школ. — К., 1988.
49. Лобанова М. Западноевропейское музыкальное барокко: проблемы эстетики и поэтики. — М., 1994.
50. Мазель Л. Этюды о Шостаковиче. — М., 1986.
51. Мазель Л. Исследования о Шопене. — М., 1971.
52. Майбурова К. Російська музична література. — Ч. 1. — К., 1971.
53. Мартынов И. Очерки истории зарубежной музыки 1-й половины XX века. — М., 1970.

54. Михайлов А. В. Романтизм // МЖ. — 1991. — № 5-6.
55. Михеева Л., Розова Т. В мире оперы. Популярные очерки. — Л., 1989.
56. Моцарт. К 200-летию со дня смерти: Ст. разных авторов // С. М. — 1999. — № 12.
57. Музыка XX ст. : Очерки. — М., 1976-1987. — Т. 1-5.
58. Никольская И. Гений и его исследователи // С. М. — 1991. — С. 98-101.
59. Никольская И. От Шимановского до Лютославского и Пендерецкого: Очерки развития симфонической музыки в Польше XX века. — М., 1990.
60. Оливье Мессиян — о звуке и свете (Из бесед с К. Самюэлем) // Альманах музыкальной психологии. — М., 1994. — С. 76-90.
61. Оперы Дж. Верди: Путеводитель. — М., 1970.
62. Орлов Д. Д. Шостакович. — М., 1966.
63. Орлова Е. Лекции по истории русской музыки. — М., 1977.
64. Павлишин С. Зарубежная музыка XX века. Пути развития, тенденции. — К., 1980.
65. Павлишин С. Польська сучасна музика // Музична критика і сучасність. — К., 1978. — Вип. 1.
66. Проблемы музыкального стиля И. -С. Баха, Г. -Ф. Генделя: Сб. статей. — М., 1985.
67. Протопопов В. Принципы музыкальной формы И. -С. Баха. — М., 1981.
68. Р. Вагнер. Сб. статей / Ред. -сост. Л. В. Полякова. — М., 1987.
69. Роллан Р. Музыкально историческое наследие. — Вып. 5: Жизнь Бетховена. — М., 1990.
70. Рыцарев С. А. К. -В. Глюк. — М., 1987.
71. Собинина М. Симфонизм Шостаковича. — М., 1986.
72. С. Рахманинов. Литературное наследие. — М., 1987.
73. Симакова Н. А. Вокальные жанры эпохи Возрождения. — М., 1985.
74. Советская музыкальная литература: В 2 т. — М., 1980-1981.
75. Соловцов А. Жизнь и творчество Н. А. Римского-Корсакова. — М., 1969.
76. Сохор А. Александр Парфирьевич Бородин. — Л., 1965.
77. Стасюк С. От эпоса древности — к эпосу русской оперы // Русская опера XIX ст. — М., 1991.
78. Стравинский И. Ф. Статьи. Воспоминания. — М., 1985.
79. Тараканов М. Стиль симфоний Прокофьева. — М., 1968.
80. Тараканов М. Творчество Родиона Щедрина. — М., 1980.
81. Туманина Н. Чайковский. Великий мастер. — М., 1968.

- 82.Ф. Мендельсон и традиции музыкального профессионализма: Сб. науч. трудов / Сост. Г. И. Гинзбург. — Харьков, 1995.
- 83.Холопов Ю. Современные черты гармонии Прокофьева. — М., 1967.
- 84.Холопов В., Чигарева Е. Альфред Шнитке. — М., 1990.
- 85.Хохловкина А. Жорж Бизе. — М., 1964.
- 86.Черты стиля Шостаковича: Сб. статей. — М., 1962.
- 87.Чичерин Г. Жизнь Моцарта. — М., 1987.
- 88.Шириян Р. Заметки о драматургии оперы «Евгений Онегин» // Русская опера XIX ст. — М., 1991.
- 89.Шириян Р. Эволюция оперного творчества Мусоргского. — М., 1986.
- 90.Шириян Р. «Жизнь за царя» Глинки // Русская опера XIX ст. — М., 1991.
- 91.Шлифштейн С. Мусоргский. — М., 1965.
- 92.Шостакович Д. Д. Статьи и материалы. — М., 1967.
- 93.Штейнпресс Б. Музыка XX века. — Ч. 1. — М., 1968.
- 94.Шуберт и шубертианство: Сб. материалов науч. музыковед. симпозиума / Сост. Г. И. Гинзбург. — Харьков, 1994.
- 95.Юдкін І. Нариси німецької музичної культури другої половини XX ст. — К., 1994.
- 96.Юэн Д. Джордж Гершвин. Путь к славе. — М., 1989.
- 97.Яхимович Э. Памяти Л. Бернштейна // С. М. — 1991. — № 3. — С. 106.